

PRIVREDNICI POTREBNI KAO OSLONAČ, A NE KAO POLITIČARI

Grupa srpskih privrednika objavila je 29. septembra osnivanje Pokreta privrednika Srbije. Osnivači su istakli da je cilj njihovog Pokreta "stvaranje boljih uslova za poslovanje i pokretanje Srbije". Biznismeni, koji čine pokret, osim borbe na stvaranju boljeg privrednog ambijenta u Srbiji, nisu isključili ni "mogućnost aktivnog učešća na izborima". Koordinator Pokreta privrednika Srbije poznati srpski privrednik **Branislav Grujić** je govoreći o njegovim ciljevima istakao da "pokret nije ničija interesna grupa, ne zastupa ni mali, ni veliki kapital, već interese Srbije". Ovako široko postavljani ciljevi govore o političkim ambicijama Pokreta. I zaista, mnogi u Beogradu su sigurni da će Pokret privrednika Srbije, ili bar neki njegovi viđeniji članovi, završiti na izbornoj listi jedne stranke već na izborima koji se očekuju najkasnije na proleće.

Značaj i snagu koji imaju privrednici u društvu prvi je otkrio Bogoljub Karić, decenijama jedan od najbogatijih Srba koji se poslednjih pet godina nalazi u bekstvu zbog sudskih postupaka koji se vode protiv njega.

Karić je bogatstvo stekao u vremenu tranzicije kada se raspadala bivša Jugoslavija stvorivši imperiju koja se sastojala od prvog operatera mobilne telefonije, banke, osiguravajućeg društva, televizije i univerziteta. Ovaj srpski biznismen koji je rođen na Kosovu je tokom vlasti bivšeg predsednika Srbije **Slobodana Miloševića** više puta pokazao želju da se politički angažuje.

Bio je jedno vreme ministar u Vladi Slobodana Miloševića, a na predsedničkim izborima 1997. godine je pokušao da se kandiduje protiv tadašnje Vlade kao nezavisni kandidat. Kandidaturu je povukao posle nekoliko dana kada mu je Slobodan Milošević vrlo jasno demonstrirao kako će izgubiti sve poslove ako bude nastavio da se "interesuje" za politiku. U demokratskim promenama koje su se u Srbiji desile u oktobru 2000. godine sačuvao je svoju poslovnu imperiju "pozdravljajući dolazak demokratije". Tada je napravio fatalnu grešku. Umesto da promene i otvaranje zemlje prema svetu iskoristi za prodaju dela svojih firmi, jačanje poslova, ulazak u privatizaciju i svoje povezivanje sa velikim međunarodnim kompanijama – odlučio se za politiku. To ga je koštalo gubitka poslovne imperije i odlaska iz zemlje.

Karić je u politiku ušao preko privrednika odnosno – Udruženja industrijalaca i preduzetnika. Želeo je da prvo postane lider privrednika, a da potom sa te pozicije pokuša da ostvari politički uspeh. Udruženje industrijalaca i preduzetnika je okupljalo sve privrednike – od vlasnika malih radnji do direktora kompanija koje su zapošljavale hiljade radnika. Struktura organizacije Udruženja je podsećala na političku stranku – članovi su bili organizovani na opštinskom, regionalnom i nacionalnom nivou, a osnivačima Udruženja posebno je bila važna masovnost. Tako organizovano Udruženje je odbijalo najveće privrednike koji nisu želeli da budu ravnopravni sa vlasnicima malih radnji, ali je savršeno odgovaralo Bogoljubu Kariću.

Njemu je Udruženje omogućavalo stalnu medijsku promociju, širenje sfere uticaja i stvaranje infrastrukture za buduću političku stranku. Da je tako pokazalo se 2004. godine kada je osnovao Pokret "Snaga Srbije" u koji se utopilo skoro čitavo Udruženje. Ovaj pokret je za kratko vreme osvojio skoro 600 hiljada glasova na predsedničkim izborima i postao deo vlasti na lokalnom nivou u mnogim opštinama računajući i pokrajinu Vojvodinu. Tako je Karić postao konkurencija postojećim političkim strankama kojima nije trebalo puno vremena da se dogovore da otvore pitanje načina na koji je došao do bogatstva tokom tranzicije, rata i vladavine Slobodana Miloševića. Rezultat je bio da je Karić izgubio svoju poslovnu imperiju, da je protiv njega pokrenuto više krivičnih postupaka, kao i da je već petu godinu u bekstvu – van Srbije.

Nekako u isto vreme kada je Karić osnovao svoje Udruženje industrijalaca i preduzetnika, trenutno najbogatiji Srbin, vlasnik kompanije Delta **Miroslav Mišković** pokrenuo je osnivanje kluba Privrednik. Ovaj poslovni klub je zamišljen kao elitni privredni klub čiji su članovi mogli da postanu samo vlasnici i direktori najvećih srpskih kompanija koji za to plaćaju članarinu vrednu preko sto hiljada evra godišnje i čije bi članstvo podržali drugi članovi kluba. Tako je Mišković iskoristio prostor koji mu je ostavio Karić osnivanjem masovnog udruženja privrednika u koji nisu želeli da uđu najkrupniji biznismeni. Upravo njih je Mišković okupio u klubu Privrednik. Inače, malo je poznato da su osnivači kluba Privrednik imali prećutnu podršku tadašnje Vlade za ovakav poduhvat. Tadašnja Vlada, naravno nije učestvovala u organizovanju kluba, ali je gledala blagonaklono na okupljanje najmoćnijih privrednika u udruženje sa kojim bi mogla partnerski da rešava probleme u privredi.

Drugi razlog je bilo očekivanje Vlade da će ovaj klub umanjiti uticaj u javnosti koji je Bogoljub Karić imao preko svog Udruženja. Bez obzira što su se u klub učlanila većina najznačajnijih srpskih privrednika – on je u javnosti doživljavao kao lični Miškovićev projekat. Mišković je očigledno bio svestan te činjenice, pa se trudio da u klubu okupi ugledne privrednike, da ne bude ni u organima kluba ni kao predsednik, da se lično ne eksponira previše, ali njegova lična snaga, moć njegove kompanije i poslovna povezanost drugih članova Privrednika sa Deltom su ga učinile neformalnim liderom tog kluba. To je sa jedne strane davalo snagu klubu, ali sa druge strane predstavljalo je hipoteku za njegov dalji razvoj.

Mišković preko Privrednika nije imao direktnih političkih ambicija kao Karić. Međutim, mesto na kome se okupljaju moćni i bogati ljudi koji su vlasnici najvećih srpskih kompanija je samo po sebi postalo neformalni centar moći.

To nije moglo da se izbegne, ali upravo ta činjenica je postala najveće opterećenje za ovaj poslovni klub. Jednostavno, političke stranke i državna administracija nikada nisu klub koji okuplja najmoćnije srpske privrednike prihvatili kao prirodnog partnera. To je bila velika greška vlasti koja je saradujući sa klubom Privrednik mogla da uspostavi transparentan i jasan odnos sa privrednicima. Bilo je političara koji nisu izlazili iz ovog elitnog kluba ponašajući se kao da su zaposleni u njemu, ali je bilo i onih koji su ga potpuno ignorisali. Ipak, uticaj tog kluba je rastao iz godine u godinu i to je trajalo sve do 2008. godine. Godišnji prijemi kluba Privrednik postali su stvar prestiža na kojima su se okupljali premijeri, ministri, predsednici stranaka i ambasadori.

Kao što država nije uspjela da pronađe meru u odnosima sa najbogatijim privrednicima tako ni oni, ili bar neki od njih, nisu uspjeli da pronađu meru u svom odnosu sa političarima. U vreme rasta uticaja kluba čuli su se predlozi od strane najistaknutijih članova da to udruženje privrednika “bude konsultovano od strane Vlade kada se postavlja ministar finansija”!? To je naravno izazivalo otpor kod političara. Kap je pretila čašu u proleće i leto 2008. godine kada su se pojedini ugledni članovi kluba aktivno uključili u izbore kao i pravljenje koalicija. Bila je to velika greška jer su iz pozicije privredne moći zbog koje su bili potrebni svim strankama stali na stranu samo nekih od njih. To se odmah osetilo i uticaj kluba počinje da slabi u poslednje tri godine. Tome je doprinela i svetska ekonomska kriza čije posledice je osetila i Srbija. Većina najvećih srpskih kompanija je zapala u problem, a država kojoj je trebalo sve više novca je upravo od najbogatijih Srba očekivala da podnesu veći teret ekonomske krize od običnih građana. To se nije desilo tako da su odnosi najvećih privrednika i političara veoma zahladneli. Na kraju, neki od od političara koji su predstavljali investiciju ovog poslovnog kluba, ili bar nekih od njegovih najznačajnijih članova, u međuvremenu su izgubili svoje pozicije u Vladi što je dovelo do dodatnog smanjenja uticaja najbogatijih srpskih privrednika na politiku.

Budućnost ovog poslovnog kluba direktno zavisi od činjenice kako će najveće srpske kompanije preživeti svetsku ekonomsku krizu, razumevanja najvažnijih članova kluba da treba da budu partner državi koji će biti konsultovan i uvažavan prilikom donošenja zakona i propisa koji se tiču ekonomije i privrede, ali bez mešanja u političke odnose, osim ako se lično ne uključe u politiku, kao i

prihvatanja tog kluba kao prirodnog partnera Vlade Srbije po pitanju privrede.

Političar koji je ima najbolju vezu sa privrednicima u Srbiji je bivši potpredsednik Vlade Srbije, ministar ekonomije i lider Ujedinjenih regiona Srbije (URS) **Mladen Dinkić**. On je u februaru ove godine smenjen sa ministarske funkcije zbog sukoba sa premijerom **Mirkom Cvetkovićem**. Njegova stranka je nastavila da učestvuje u radu Vlade i ostala deo vladajuće većine. Ipak, odlaskom Dinkića srpski privrednici izgubili su svoju najvažniju vezu sa vlastima. Nije u pitanju samo bliskost koju Dinkić ima sa pojedinim srpskim privrednicima, već i činjenica je on bio jedan od najpraktičnijih srpskih ministara koji je kao nadležan za privredu bio usmeren na rešavanje svakodnevnih problema sa kojima se susreću poslovne kompanije.

Dinkić je često optuživan zbog svoje bliskosti sa najbogatijim Srbima, ali činjenica je da je on bio jedan od retkih ministara koji je imao sluha za probleme privrede, bio spreman da ih sasluša kao i da pokuša da ih reši.

Posle svoje smene, prilikom rekonstrukcije Vlade Mladen Dinkić pokušao je da umesto svojih partijskih kadrova na ministarska mesta postavi pojedine privrednike. Na taj način bi dodatno skinuo odgovornost sa svoje stranke za rad Vlade u izbornoj godini, a praktično bi pokazao privrednicima da želi da ih uključi u vlast. Ova genijalna Dinkićeva ideja nije uspjela samo zato što nijedan privrednik nije želeo da se eskponira u poslednjoj godini mandata Vlade.

Zato su na kraju dvojica uglednih privrednika **Dragoljub Vukadinović**, predsednik kompanije „Metalac“ iz Gornjeg Milanovca i **Mirko Todorović**, vlasnik kompanije „Todor“ iz Vrnjačke Banje postali savetnici potpredsednice Vlade iz Dinkićeve stranke **Verice Kalanović**. Bio je to simboličan gest kojim je Dinkić želeo da pokaže svoju vezu sa privredom koji Vladi nije doneo nikakve rezultate. Međutim, zanimljivo je da su se obojica “savetnika” pojavila kao osnivači Pokreta privrednika Srbije. Možda je to razlog što javnost ovaj Pokret povezuje da Dinkićem?

Zašto se privrednici u Srbiji organizuju tako da svako njihovo okupljanje ima vezu sa politikom? Da li se u Srbiji ne može poslovati bez politike? Da li političari razumeju koliko je važno da imaju transparentan odnos sa privrednicima kako bi ih konsultovali prilikom donošenja najvažnijih zakona i drugih propisa kojima se uređuje poslovanje? To su samo neke od dilema koje će morati da reši buduća vlada u Srbiji ko god da je čini.

Privrednici u Srbiji imaju razloga da budu nezadovoljni političarima. Kada su u pitanju uslovi poslovanja, u ovogodišnjem izveštaju Međunarodne finansijske korporacije (IFC) i Svetske banke (SB) Srbija je zauzela 89. mesto, jedno više nego prošle godine. Prema parametrima za pokretanje biznisa, Srbija zauzima 83. mesto, u oblasti izdavanja građevinskih dozvola je čak na 176. mestu, kada je u pitanju registrovanje imovine zauzima 100. poziciju, a pozicija joj je najbolja kada je u pitanju lakoća dobijanja kredita - po tom parametru smo na 15. mestu. U oblasti zaštite investitora i međunarodne trgovine, u izveštaju Svetske banke Srbija zauzima 74. poziciju, a prema porezima je na 138. mestu.

Srpske vlasti treba da budu još više zabrinute ako uporede mesto Srbije u odnosu na susedne zemlje.

Kada su u pitanju ostale ekonomije jugoistočne Evrope, Makedonija je na 38. mestu, Slovenija na 42., Bugarska na 50., Rumunija je 54, Crna Gora 66, Albanija 82, Hrvatska 84., a ispod Srbije su samo Moldavija na 90. mestu, Bosna i Hercegovina na 110. mestu i Kosovo, čiju nezavisnost Srbija ne priznaje, nalazi se na 119. mestu. Srbija ne može da reši sve navedene problem, a samim tim i da privuče strane investicije ako ne saraduje sa svojom privredom.

Privrednici su građani koji kao i svi drugi građani Srbije i imaju pravo na svoje političko opredeljenje i učešće u politici. Za privrednike bi bilo veoma dobro da oni koji žele da budu političari to čine lično, a da privredna udruženja ostanu strukovna udruženja koja će biti partner Vladi u teškim i bolnim reformama koje očekuju Srbiju. U situaciji kada je industrija u kolapsu, javna potrošnja iznad normale, a nelikvidnost preti da razori i ono malo privrede koja radi, jasno je da su suštinske reforme neophodne, a one se ne mogu sprovesti bez konsenzusa političara, sindikata, privrednika i svih slojeva društva. U suprotnom, malo će im značiti sitne pobeđe i položaji, jer je u pitanju opstanak srpskog društva i budućnost naroda.